

Agnieszka Targońska

„Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” nr projektu NdS/551622/2022/2022. Kwota dofinansowania 51 000 zł, całkowita wartość projektu 602 500,00 zł”.

ROLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W USTANAWIANIU PATRONA JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Streszczenie (abstrakt): Od kilkunastu lat wśród jednostek samorządu terytorialnego występuje trend ustanawiania patrona. Generalnie, pomysłodawcami tego przedsięwzięcia są rady miejskie, poszczególni radni lub związki wyznaniowe, które w ten sposób pragną podkreślić szczególny związek patrona z określonym miejscem lub powierzyć wspólnotę lokalną jego opiece. W wybranych przypadkach wnioskodawcami w procedurze ustanowienia patrona jednostki samorządu terytorialnego (JST) były także organizacje pozarządowe. Przykład województwa pomorskiego pokazuje, że na siedem jednostek samorządu terytorialnego, które ustanowiły patrona, w czterech z nich aktywny udział organizacji pozarządowych przyczynił się do ustanowienia patrona. Celem mojego artykułu jest: ukazanie drogi jaką określona JST przebyła w procesie ustanowienia patrona i roli jaką określona organizacja pozarządowa odegrała w tym procesie, analiza podstaw prawnych procedury ustanowienia patrona JST oraz wpływu ustanowienia patrona JST na rozwój kulturalny i wzmocnienie wspólnoty lokalnej.

Słowa kluczowe: patron, organizacje pozarządowe, wspólnota lokalna

THE ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS IN THE ESTABLISHMENT OF A LOCAL GOVERNMENT UNIT PATRON – THE EXAMPLE OF THE POMERANIAN VOIVODESHIP

Abstract: For several years there has been a trend among local authorities to establish a patron. Generally, this trend has been initiated by the city councils, individual councillors or religious associations and the purpose was to emphasise the special connection of a patron with a particular place or to entrust the local community to his or her care. In selected cases, non-governmental organisations were also applicants in the procedure for the establishment of a JST patron. The example of the Pomeranian Voivodeship shows that out of seven local government units that have established a patron, in four of them the active participation of NGOs has contributed to the establishment of a patron. The aim of my article is: to show the path that a certain JST has undertaken in the process of establishing and its role in this process, to analyse the legal basis for the procedure of establishing a JST patron and the impact of establishing a JST patron on the cultural development and strengthening of the local community.

Keywords: patron, non-governmental organisations (NGOs), local community

Wprowadzenie

Od kilkunastu lat wśród jednostek samorządu terytorialnego występuje trend ustanawiania patrona. Typowa procedura ustanawiania patrona rozpoczyna się od inicjatywy organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego [dalej: JST]. Jednakże praktyka ustanawiania patronów wśród JST województwa pomorskiego pokazuje, że inicjatorami w tym zakresie mogą być również związki wyznaniowe, a nawet organizacje pozarządowe, które w ten sposób pragną podkreślić szczególny związek patrona z określonym miejscem lub powierzyć wspólnotę lokalną jego opiece.

Celem mojego artykułu jest próba zdefiniowania pojęcia organizacji pozarządowej oraz patrona, następnie analiza procedury ustanawiania patrona JST ze wskazaniem roli organizacji pozarządowych. Na koniec zaś pragnę ukazać wpływ ustanowienia patrona JST na rozwój kulturalny i wzmocnienie wspólnoty lokalnej.

I. Pojęcie organizacji pozarządowej oraz patrona

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. nie zawiera w swej treści ani definicji organizacji pozarządowej, ani też organizacji społecznej¹. Ustawa Zasadnicza w artykule 12 stanowi natomiast, że: Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji.

Zdaniem prof. Bogusława Banaszaka, zawarty w cytowanym artykule szeroki katalog form organizacyjnych zapewnia realizowanie wolności zrzeszania się. Warto zaznaczyć, że nie jest to katalog zamknięty, ponieważ enumeratywne wyliczenie możliwych form zrzeszania się zaprzeczałoby istocie wolności. O otwartym katalogu tych form świadczy również sama konstrukcja artykułu 12 Konstytucji RP, który zawiera zwrot „innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji”². Profesor Piotr Winczorek stwierdził wręcz, że przepis art. 12 Konstytucji stanowi emanację zasady pluralizmu społecznego i idei społeczeństwa obywatelskiego³. Jednakże, wolność tworzenia i zrzeszania się w organizacje spełniające kryteria z art. 12 Konstytucji RP nie ma charakteru nieograniczonego. Ewentualne ograniczenia przewidują przede wszystkim art. 13, art. 31 ust. 3 i art. 59 ust. 4 Konstytucji RP⁴.

Nie bez znaczenia pozostaje również kwestia umiejscowienia tego artykułu w Ustawie Zasadniczej (w Rozdziale I). Jak podaje się w literaturze, artykuł 12 Konstytucji RP należy do katalogu rozwiązań tworzących ustrój Rzeczypospolitej, gdzie funkcjo-

¹ A. Deryng, *Status organizacji pozarządowych w świetle postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, [w:] *Aktualne wyzwania ochrony wolności i praw jednostki. Prace uczniów i współpracowników dedykowane Profesorowi Bogusławowi Banaszakowi*, (red.) M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska, Wrocław 2014, s. 175.

² B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 122; Podobnie: M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016, s. 372.

³ P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Warszawa 2008, s. 41; Podobnie: P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 62.

⁴ M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP...*, *op. cit.*, s. 373; Podobnie: P. Tuleja *Konstytucja Rzeczypospolitej...*, *op. cit.*, s. 64.

nowanie podmiotów w nim wymienionych jest niemal konieczne dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa⁵.

Dostrzegając niejednolitość praktyki ustawodawcy w posługiwaniu się pojęciami organizacji społecznej i organizacji pozarządowej⁶, Naczelny Sąd Administracyjny w uchwale siedmiu sędziów z dnia 12 grudnia 2005 roku⁷ określił typowe cechy organizacji społecznej. Zgodnie z powołaną uchwałą, aby dana organizacja zaliczała się do grona organizacji społecznych, powinna spełniać następujące kryteria:

- posiadać wyodrębniony zespół osób, a członkostwo w nim opierać na dobrowolności przynależności,
- strukturę, zakres praw i obowiązków, stanowiący o organizacyjnej odrębności i samodzielności tej organizacji ma określać właściwy zespół przepisów,
- działalność i cele organizacji powinny być określone statutem i muszą pozostawać w zgodzie z celami państwa,
- organy tych organizacji wyłaniane z wyboru tych, którzy te organizacje tworzą,
- organizacje pozostawać powinny pod kontrolą lub nadzorem organów władzy publicznej⁸.

Definicja organizacji pozarządowej została natomiast określona w art. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie⁹. Zgodnie z tym artykułem, organizacjami pozarządowymi są organizacje prowadzące działalność pożytku publicznego:

- 1) niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi,
 - 2) niedziałające w celu osiągnięcia zysku
- osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4.

⁵ L. Garlicki (red.), M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: Komentarz*. 1, Wstęp, art. 1-29, Warszawa 2016, s. 412; Podobnie: M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP...*, *op. cit.*, s. 370.

⁶ Ustawodawca zdaje się używać tych pojęć zamiennie w różnych aktach prawnych. Przykład stanowią: Ustawa z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550), gdzie w art. 61 jest mowa o organizacji pozarządowej. Z kolei w Ustawie z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022r. poz. 1375) w art. 90 występuje organizacja społeczna. Podobnie Ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2023r., poz. 775) w art. 5 § 2 traktuje o organizacji społecznej.

⁷ Uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12.12.2005 r., II OPS 4/05, ONSAiWSA 2006, Nr 2, poz. 37.

⁸ Ibidem.

⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 571.

W piśmiennictwie organizacje pozarządowe są również definiowane jako tzw. trzeci sektor lub NGOs (*Non-Governmental Organisation*). Anna Mempel-Śnieżyk precyzując pojęcie NGOs wskazuje, że są to nowoczesne formy samoorganizacji społecznej, powstające z inicjatywy samych obywateli (*grass roots organizations*), które posiadają następujące cechy: „(...) istnienie struktury organizacyjnej oraz formalna rejestracja, strukturalna niezależność od władz publicznych, niezarobkowy charakter, suwerenność i samorządność, dobrowolność przynależności”¹⁰.

Natomiast termin *patron* używany był już w starożytnym Rzymie na określenie patrycjusza sprawującego opiekę nad wyzwolonymi niewolnikami albo ubogimi, ale wolnymi obywatelami Rzymu¹¹. W języku łacińskim słowo *patronus* oznacza obrońcę, protektora, orędownika, natomiast *pater* to odpowiednik słowa ojciec¹². Słownik języka polskiego podaje następującą definicję słowa *patron*: „zasłużona i zwykle nieżyjąca już osoba, której imię nadawane jest jakiejś instytucji lub jakiemuś miejscu; osoba święta lub bóstwo opiekuńcze, któremu oddano w opiekę jakiś kraj, obiekt, osobę lub grupę; osoba lub instytucja opiekująca się kimś lub czymś”¹³.

Na kanwie doświadczeń jednostek samorządu terytorialnego, usytuowanych w województwie pomorskim, które podjęły się misji ustanowienia patrona¹⁴, można stwierdzić, że generalnie za patrona obiera się osobę świętego, związaną z wyznaniem dominującym w danej JST, z którym to świętym mieszkańcy czują szczególny związek¹⁵. Grzegorz Maroń wskazuje na dwa wymiary patronatu świętych. Z jednej strony patron to ktoś, kto wstawia się przed Bogiem, wyprasza łaski i wspomaga. Natomiast z drugiej strony patron to ktoś, kto jest autorytetem, nauczycielem, przewodnikiem, wzorem do naśladowania¹⁶. Także Katechizm Kościoła katolickiego w kan. 2156 stanowi, że święty patron jest wzorem miłości i zapewnia wstawiennictwo u Boga¹⁷.

Zgodnie z pkt. 28 Instrukcji Kongregacji ds. Kultu Bożego (*Sacra Congregatio pro Cultu Divino*) o rewizji kalendarzy partykularnych oraz własnych formularzy oficjałów i mszy – *Calendaria particularia* z 24 czerwca 1970 r., na patronów narodów, krajów, die-

¹⁰ A. Mempel-Śnieżyk, *Organizacje pozarządowe i społeczności lokalne, a skuteczne działanie dla rozwoju lokalnego*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica” 2013, nr 289, s. 91-92.

¹¹ T. Syczewski, *Patronaty świętych i błogosławionych w aktualnym prawodawstwie Kościoła łacińskiego*, „Rocznik Nauk Prawnych” 2017, t. XXVII, nr 4, s. 120-121; Także: K. Świdorski, *Ustanowienie świętego patrona miast, gmin, powiatów i województw*, „Studia Prawa Publicznego” 2022, nr 1 (37), s. 30-31.

¹² G. Maroń, *Prawne aspekty ustanawiania świętych i błogosławionych patronami jednostek samorządu terytorialnego*, Rzeszów 2021, s. 16.

¹³ <https://sjp.pl/patron> [dostęp: 23.10.2023].

¹⁴ Mowa tu o: Gminie Bytów, Gminie Brusy, Gminie Miejskiej Człuchów, Gminie Mieście Lębork, Gminie Pelplin, Powiecie Wejherowskim.

¹⁵ Gmina Bytów obrała za patrona św. Katarzynę Aleksandryjską, Gmina Brusy – bł. Ks. Józefa Jankowskiego, Gmina Miejska Człuchów – św. Jakuba Starszego Apostoła, Gmina Miasto Lębork – św. Jakuba Apostoła, Gmina Pelplin – Świętego Bernarda z Clairvaux, zaś Powiat Wejherowski – Matkę Bożą Wejherowską.

¹⁶ G. Maroń, *Prawne aspekty...*, *op. cit.*, s. 16-17.

¹⁷ Katechizm Kościoła Katolickiego, kan. 2156.

cezi, miejscowości, rodzin zakonnych, zrzeczeń i grup można wybrać tylko świętych, to jest tych, których czcimy pod tym tytułem, nie wolno zaś wybierać błogosławionych, bez zezwolenia Stolicy Apostolskiej. Zawsze jednak wyklucza się jako patronów Osoby Boskie¹⁸.

II. Procedura podejmowania uchwał w sprawie ustanowienia patrona JST

W obowiązującym prawie państwowym nie istnieją regulacje prawne, które wprost normują kwestię ustanowienia patrona wspólnoty samorządowej¹⁹. Mimo to, na podstawie doświadczeń jednostek samorządu terytorialnego w województwie pomorskim, które ustanowiły patrona, można wskazać pewną utrwaloną praktykę działania. Po pierwsze, inicjatywa ustanowienia patrona może pochodzić od członków wspólnoty samorządowej zrzeszonych w organizacje społeczne lub społeczności lokalnej we współpracy z proboszczami parafii znajdujących się w granicach JST. Podstawą prawną dla tego uprawnienia są przepisy art. 41a Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023r., poz. 40) oraz 42a Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022r., poz. 1526), wprowadzone w dniu 11 stycznia 2018 roku na mocy Ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych²⁰.

W województwie pomorskim wśród JST, które ustanowiły patrona, w czterech przypadkach inicjatorami były podmioty niewchodzące w skład JST: Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie w Brusach i Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Pelplińskiej Oddział w Brusach (Gmina Brusy); Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Bytowie (Gmina Bytów); Społeczny Komitet Organizacyjny Jarmarku Odpustowego z animatorem ks. Wiesławem Przybyszem (Gmina Miasto Lębork) oraz Parafia Rzymskokatolicka Pw. Św. Jakuba Apostoła i Stowarzyszenie Sabat Szeferowych (Gmina Miejska Człuchów). Oprócz tego inicjatorami procedury ustanowienia patrona JST mogą być organy tej jednostki (np. w Gminie Pelplin pełniący obowiązki Burmistrza Miasta i Gminy Pelplin w 2018r.; w powiecie wejherowskim Starosta Powiatu wraz z Radą powiatu wejherowskiego). Dodatkowo, wnioskodawcami mogą być stowarzyszenia wyznaniowe, organizacje kościelne, fundacje, wybrane parafie czy rady parafialne²¹.

W kolejnym etapie organ stanowiący JST obraduje nad przedłożoną mu inicjatywą. Rezultatem tych obrad może być przyjęcie uchwały popierającej wybór patrona (tzw. uchwała intencyjna), w której na ogół występuje propozycja ustanowienia konkretnego dnia w roku kalendarzowym jako święta patronalnego oraz upoważnienie dla organu wy-

¹⁸ <https://vademecumliturgiczne.pl/2018/01/22/instrukcja-kongregacji-kultu-bozego-o-rewizji-kalendarzy-partykularnych-oraz-wlasnych-formularzy-oficjow-i-mszy/> [dostęp: 23.10.2023].

¹⁹ M. Ożóg, *Współdziałanie Kościoła Katolickiego i organów jednostek samorządu terytorialnego w sprawie ustanowienia patrona wspólnoty samorządowej*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2019, Tom 22, s. 290; Podobnie: K. Świdorski, *Ustanowienie świętego patrona miast, gmin, powiatów i województw*, „Prawa Publicznego” 2022, nr 1 (37), s. 44.

²⁰ Dz. U. z 2018 r. poz. 130 ze zm.

²¹ M. Ożóg, *Współdziałanie Kościoła...*, *op. cit.*, s. 292.

konawczego danej JST do wystąpienia do właściwych władz kościelnych o uznanie i zatwierdzenie wyboru świętego patrona²². Zdaniem Michała Ożóga, dostateczną podstawą prawną dla przyjęcia uchwały intencyjnej są przepisy: art. 7 ust. 1 pkt 18 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (dalej: u.s.g.), art. 4 ust. 1 pkt 21 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (dalej: u.s.p.), a także art. 11 ust. 1 pkt 11 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (dalej: u.s.w.)²³. Nie ma potrzeby powoływania normy materialnej, ponieważ akty te nie posiadają charakteru normatywnego i nie regulują statusu prawnego członków wspólnoty samorządowej²⁴.

Uchwała intencyjna podejmowana jest w zwykłej procedurze, czyli zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady odpowiednio gminy lub powiatu (art. 14 u.s.g., art. 13 u.s.p.) lub zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowego składu sejmiku województwa (art. 19 u.s.w.), w głosowaniu jawnym. Jak podkreśla się w literaturze, istotnym elementem tej uchwały powinno być uzasadnienie wyboru kandydata na patrona²⁵. Następnym etapem jest wystąpienie organu wykonawczego oraz przewodniczącego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego przed miejscowym biskupem ordynariuszem z wnioskiem o zatwierdzenie wyboru patrona wspólnoty samorządowej²⁶. Od tego momentu rozpoczyna się etap procedury kościelnej.

W procedurze kościelnej dotyczącej wyboru patrona JST mają zastosowanie dwa dokumenty Stolicy Apostolskiej: instrukcja Kongregacji ds. Kultu Bożego (*Sacra Congregatio pro Cultu Divino*) o rewizji kalendarzy partykularnych oraz własnych formularzy oficjałów i mszy – *Calendaria particularia* z 24 czerwca 1970 r. (dalej: Instrukcja)²⁷ oraz normy Kongregacji ds. Kultu Bożego dotyczące ustanawiania patronów – *De Patronis constituendis* z 19 marca 1973 r. (dalej: *De Patronis constituendis* z 1973 r.)²⁸.

Punkt 30 Instrukcji stanowi o wyraźnym obowiązku uzyskania zatwierdzenia biskupa lub innej kompetentnej władzy kościelnej wyboru określonego patrona. Ponadto wybór tego patrona, jak i zatwierdzenie określonej władzy kościelnej, wymaga potwierdzenia Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Stolicy Apostolskiej, o czym stanowi pkt. 8 *De Patronis constituendis* z 1973 r. W przypadku otrzymania decyzji pozytywnej (zatwierdzenie wyboru patrona), wymieniona dykasteria wydaje Dekret w języku łacińskim, który przesyłany jest do biskupa diecezjalnego. Ten zaś pisemnie powiadamia

²² K. Świdorski, *Ustanowienie świętego...*, *op. cit.*, s. 32.

²³ Dz. U. z 2022 r., poz. 2094.

²⁴ Por. Wyrok NSA z dnia 28 kwietnia 2011 r., II OSK 269/11; Podobnie: M. Ożóg, *Współdziałanie kościoła...*, *op. cit.*, s. 290-291.

²⁵ *Ibidem*, s. 305.

²⁶ K. Świdorski, *Ustanowienie świętego...*, *op. cit.*, s. 33.

²⁷ <https://vadamecumliturgiczne.pl/2018/01/22/instrukcja-kongregacji-kultu-bozego-o-rewizji-kalendarzy-partykularnych-oraz-wlasnych-formularzy-oficjow-i-mszy/> [dostęp: 23.10.2023].

²⁸ https://www.liturgista.pl/?page=liturgie_norms&content=document&label=1973-03-19-KKB-DPC-PL [dostęp: 23.10.2023].

władze świeckie o treści dekretu²⁹. Warto zaznaczyć, że w wyniku obowiązywania zasady autonomii państwowego i kościelnego porządku prawnego wspomniany Dekret nie obowiązuje automatycznie w krajowym porządku prawnym³⁰. W celu dopełnienia procedury ustanowienia patrona JST organ stanowiący tej jednostki powinien podjąć uchwałę o ustanowieniu patrona wspólnoty samorządowej. Akt ten powinien zostać wydany na najbliższej sesji organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego³¹. Uchwała o ustanowieniu patrona wspólnoty samorządowej będzie miała wówczas charakter uchwały „promulgacyjnej”, tj. ogłaszającej decyzję władz kościelnych³². Warto również w tym miejscu wspomnieć, że tak uchwała intencyjna, jak i uchwała promulgacyjna mają jedynie charakter symboliczny, nie regulują statusu prawnego mieszkańców JST³³.

Uchwała promulgacyjna nie jest jedynym sposobem obrania patrona JST. Oprócz niej, ustanowienie patrona JST może nastąpić w statucie JST, w jakiegokolwiek innej uchwale organu stanowiącego JST (np. uchwale w przedmiocie budowy pomnika przedstawiającego patrona) lub w uchwale bądź statucie JST ustanawiających herb danej JST, w którym widnieje wizerunek patrona³⁴.

III. Aktywności organizacji pozarządowych podejmowane w procesie ustanawiania patrona JST

Organizacje pozarządowe (NGOs, trzeci sektor, organizacje społeczne) pełnią szereg ról na szczeblu lokalnym, których celem jest wsparcie i integracja społeczności lokalnej. Jerzy Hausner wymienia następujące najważniejsze funkcje trzeciego sektora:

- „zaspokojenie potrzeb społecznych, których nie może zaspokoić ani państwo, ani rynek;
- przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu;
- obniżanie kosztów świadczenia niektórych usług;
- mobilizowanie jednostek i grup;
- powiększanie kapitału społecznego;
- pobudzanie dyskursu społecznego i innowacyjności, socjalizacja obywatelska;
- społeczna kontrola państwa i biznesu;
- krytyka i blokowanie działań o negatywnych efektach zewnętrznych;
- ułatwianie zmian systemowych”³⁵.

²⁹ K. Świdorski, *Ustanowienie świętego...*, *op. cit.*, s. 33.

³⁰ M. Ożóg, *Współdziałanie kościoła ...*, *op. cit.*, s. 308.

³¹ *Ibidem*, s. 309-310.

³² G. Maroń, *Prawne aspekty...*, *op. cit.*, s. 31-32.

³³ M. Ożóg, *Samorząd terytorialny – uchwała organu gminy w sprawie ustanowienia patrona gminy – interes prawny lub uprawnienie skarżącego. Glosa do wyroku WSA z dnia 26 listopada 2014 r., IV SA/Wa 1391/14, OSP 2017/7-8/7.*

³⁴ G. Maroń, *Prawne aspekty...*, *op. cit.*, s. 30.

³⁵ J. Hausner, *Organizacje pozarządowe – trzeci sektor współczesnego społeczeństwa*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2006, nr 714, s. 6-21.

Znamienna jest również działalność organizacji pozarządowych w procedurze ustanowienia patrona JST, czego dowiodły organizacje działające na terenie województwa pomorskiego. Najważniejszą rolą tych organizacji było przede wszystkim zainicjowanie procedury ustanowienia patrona. Zrzeszenie Kaszubsko – Pomorskie w Brusach i Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Pelplińskiej Oddział w Brusach, Zrzeszenie Kaszubsko – Pomorskie Oddział w Bytowie, Społeczny Komitet Organizacyjny Jarmarku Odpustowego (obecnie: Lęborskie Stowarzyszenie św. Jakuba Apostoła) oraz Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem Św. Jakuba Apostoła i Stowarzyszenie Sabat Szefowych dały impuls do dalszych działań organów JST w kwestii ustanowienia patrona. Bez zaangażowania i determinacji wspomnianych podmiotów z dużą dozą prawdopodobieństwa można stwierdzić, że ustanowienie patronów w gminach: Bytów, Brusy, Człuchów i Lęborku nie nastąpiłoby.

Działalność wymienionych organizacji nie sprowadzała się jednak wyłącznie do samej inicjatywy w przedmiocie ustanowienia patrona. Podejmowały one szereg działań upowszechniających wiedzę o obranym patronie, przyczyniając się tym samym do promocji nie tylko samej inicjatywy, ale i wspólnoty lokalnej. Przykładem tych działań jest organizacja jarmarków odpustowych św. Jakuba Apostoła i Festiwalu Muzyki Chrześcijańskiej COMMUNIO. Oprócz tego Lęborskie Stowarzyszenie św. Jakuba Apostoła czynnie angażuje się w organizację nabożeństw ekumenicznych w intencji pokoju i jedności chrześcijan. Dodatkowo Stowarzyszenie wspomaga organizację loterii na potrzeby dzieci z uboższych lęborskich rodzin, organizację koncertu „muzyka regionów”, plenery malarskie i konkursy plastyczne, jak również wspiera prezentację kultury mniejszości etnicznych i narodowych zamieszkujących Ziemię Lęborską, czyli kaszubską, ukraińską i niemiecką³⁶.

Stowarzyszenie Sabat Szefowych także może poszczycić się inicjatywami promującymi Człuchów. Do najbardziej znanych należy organizacja Lawendowego Jarmarku św. Jakuba, który odbywa się co roku 25 lipca w dniu patrona. Ideą, jaka przyświeca temu wydarzeniu, jest chęć utrwalenia w pamięci mieszkańców patrona miasta, promocja miasta jako „Lawendowego Miasta Północy”, promocja lokalnych twórców i artystów oraz atrakcyjnienie oferty imprez wakacyjnych³⁷. Wydarzenia towarzyszące jarmarkowi w postaci konkursów fotograficznych, warsztatów rękodzieła, występów artystycznych i zabaw dla dzieci³⁸ niewątpliwie wspomagają integrację członków społeczności lokalnej.

Zakończenie

Doświadczenia jednostek samorządu terytorialnego województwa pomorskiego, które przeprowadziły procedurę ustanowienia patrona, pokazują jak doniosłą rolę mogą odgrywać organizacje pozarządowe na szczeblu lokalnym. Wyposażone przez ustawodawcę w kompetencje do występowania z inicjatywą uchwałodawczą, organizacje pozarządowe

³⁶ <http://www.stowarzyszenie.trim.pl/stowarzyszenie-sw-jakuba-ap-2/historia-stowarzyszenia-7/> [dostęp: 23.10.2023].

³⁷ https://bip.czluhow.pl/pliki/czluhow/zalaczniki/3418/maA_adotacja_SABAT.pdf [dostęp: 23.10.2023].

³⁸ <https://czluhow.naszemiasto.pl/lawendowy-jarmark-sw-jakuba-w-czluhowie-na-rynku-jak-co/ar/c1-9401083> [dostęp: 23.10.2023].

mogą realnie przyczynić się do realizacji inicjatyw na terytorium danej jednostki samorządu terytorialnego, a przy tym urzeczywistniać zasadę społeczeństwa obywatelskiego. Dodatkowo, poprzez działania edukacyjne i kulturalne organizacje pozarządowe wspierają rozwój i integrację społeczności lokalnej oraz utrwalają zaproponowane przez siebie inicjatywy. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, że organizowane wydarzenia kulturalne i religijne przyczyniają się do promocji JST.

Bibliografia

1. Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012.
2. Deryng A., *Status organizacji pozarządowych w świetle postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, [w:] *Aktualne wyzwania ochrony wolności i praw jednostki. Prace uczniów i współpracowników dedykowane Profesorowi Bogusławowi Banaszakowi*, (red.) M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska, Wrocław 2014.
3. Garlicki L. (red.), Zubik M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: Komentarz. 1, Wstęp, art. 1-29*, Warszawa 2016.
4. Hausner J., *Organizacje pozarządowe – trzeci sektor współczesnego społeczeństwa*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2006, nr 714.
5. <https://sjp.pl/patron> [dostęp: 23.10.2023].
6. <http://www.stowarzyszenie.trim.pl/stowarzyszenie-sw-jakuba-ap-2/historia-stowarzyszenia-7/> [dostęp: 23.10.2023].
7. https://bip.czluhow.pl/pliki/czluhow/zalaczniki/3418/maA_adotacja_SABAT.pdf [dostęp: 23.10.2023].
8. <https://czluhow.naszemiasto.pl/lawendowy-jarmark-sw-jakuba-w-czluhowie-na-ryнку-jak-co/ar/c1-9401083> [dostęp: 23.10.2023].
9. <https://vademecumliturgiczne.pl/2018/01/22/instrukcja-kongregacji-kultu-bozego-o-rewizji-kalendarzy-partykularnych-oraz-wlasnych-formularzy-oficjow-i-mszy/> [dostęp: 23.10.2023].
10. https://www.liturgista.pl/?page=liturgia_norms&content=document&label=1973-03-19-KKB-DPC-PL [dostęp: 23.10.2023].
11. <http://www.stowarzyszenie.trim.pl/stowarzyszenie-sw-jakuba-ap-2/historia-stowarzyszenia-7/> [dostęp: 23.10.2023].
12. Instrukcja Kongregacji ds. Kultu Bożego (*Sacra Congregatio pro Cultu Divino*) o rewizji kalendarzy partykularnych oraz własnych formularzy oficjałów i mszy – *Calendaria particularia* z 24 czerwca 1970 r.
13. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002.
14. Maroń G., *Prawne aspekty ustanawiania świętych i błogostawionych patronami jednostek samorządu terytorialnego*, Rzeszów 2021.
15. Mempel-Śnieżyk A., *Organizacje pozarządowe i społeczności lokalne, a skuteczne działanie dla rozwoju lokalnego*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica” 2013, nr 289.
16. Normy Kongregacji ds. Kultu Bożego dotyczące ustanawiania patronów – *De Patronis constituendis* z 19 marca 1973 r.
17. Ożóg M., *Współdziałanie Kościoła Katolickiego i organów jednostek samorządu terytorialnego w sprawie ustanowienia patrona wspólnoty samorządowej*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2019, Tom 22.

18. Ożóg M., *Samorząd terytorialny – uchwała organu gminy w sprawie ustanowienia patrona gminy – interes prawny lub uprawnienie skarżącego. Glosa do wyroku WSA z dnia 26 listopada 2014 r., IV SA/Wa 1391/14, OSP 2017/7-8/7.*
19. Safjan M., Bosek L., *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, 2016.
20. Syczewski T., *Patronaty świętych i błogosławionych w aktualnym prawodawstwie Kościoła łacińskiego*, „Rocznik Nauk Prawnych” 2017, t. XXVII, nr 4.
21. Świdorski K., *Ustanowienie świętego patrona miast, gmin, powiatów i województw*, „Studia Prawa Publicznego” 2022, nr 1(37).
22. Uchwała NSA (7) z 12.12.2005 r., II OPS 4/05, ONSAiWSA 2006, Nr 2, poz. 37.
23. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2003 r., nr 96 poz. 873).
24. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r., poz. 40).
25. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r., poz. 1526).
26. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r., poz. 2094).
27. Winczorek P., *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Warszawa 2008.
28. Wyrok NSA z dnia 28 kwietnia 2011 r., II OSK 269/11.

Dane kontaktowe

Agnieszka Targońska, targonskaagnieszka@gmail.com